

IYI EGWU
N'IME MMADU

Ihe iyi egwu nke anụ ahụ bụ mgbe i nọ n'ihe egwu dị nso nke onye na-eyi egwu. I nwere nhoro ato.

- 1. Gbaa oso:** Chọputa ụzọ mgbaụ. Tufuo ihe o bụla nwere ike ime ka i daa mbà. O buru na o ga-ekwe omume, nyere ndi ozo aka igbaụ. Kpoo 911.
- 2. Zoo:** Zoo n'ebe di egwu. Igbachi ụzọ ma o bu gbochie ndenye. Mechie ekwentị gi (gunyere onodu ima jijiji) wee gbachie nkiti ruo mgbe egwu gwuchara.
- 3. Ogu:** Ogu kwesiri ibu ebe ikpeazu na naani mgbe ndu gi no n'ihe egwu di nso. Mgbali imebi ihe iyi egwu ahụ. Mee ihe n'ike n'ike di ka o kwere mee.

Egwu okwu onu n'ime mmadu, nke na-etinyeghi onye nnata ya n'ihe egwu ozugbo ma o bu ebun n'obi mee ya ma emechaa.

- Dee ma o bu n'uzo ozo deko o ihe iyi egwu ahụ kpomkwem ka ekwuru ya.
- Deko otutu nkowa nkowa di ka o kwere mee gbasara onye mere ihe iyi egwu ahụ: aha, odidi, ucha akpukpo ahụ, mmekọahụ, idi elu, idi arọ, ntutu na agba anya, olu, uwe, ma o bu ihe o bula ozo na-egosi.
- Kosaara ndi mmanye iwu ihe iyi egwu.

EGWU EKWENTI

Egwu ekwentị bụ egwu anatar site na ekwentị. Ikwesiri igbali inweta ozi di ukwu na onye na-akpo oku na ihe iyi egwu di ka o kwere mee, o gwula ma iyi egwu ahụ di nso ma o bu nwere ike imeru gi ma o bu ndi ozo ahụ ngwa ngwa.

- Nogide na-adi juu, kwughachila ekwentị.
- Debe onye na-akpo oku ka ogologo oge enwere ike wee nwaa iri ozi iji choputa ma iyi egwu ahụ o bu kpomkwem, o bu eziokwu, ma o bu nwee ihe egwu ozugbo nye gi ma o bu ndi ozo.
- O buru na o ga-ekwe omume, kpoo ndi ozo no nso ka ha gee nti wee gwa ndi mmanye iwu.
- Detuo ozi o bula site na ihe ngosi eletroniki ekwentị.
- Dee kpomkwem okwu egwu egwu.
- Deko oku ma o buru na o ga-ekwe omume.
- Di njikere ka gi na ndi oru mmanye iwu kparita nkowa ahụ.

EGWU OZI
ELETRONIK

Ihe iyi egwu ozi eletroniki bu ihe iyi egwu anatar site na ozi ozugbo, email ma o bu mgbas ozi oha. O nwere ike igunye iyi egwu nke nkwtu ma o bu nsonaazu ojoo ma o buru na onye nnata anabataghi ya.

- Emepela ozi eletroniki ma o bu mgbakwunye sitere na ndi na-ezigara amabeghi.
- Ejila ndi mmadu amabeghi ma o bu ndi achoghi akpakorita na mgbas ozi oha.
- Gbaa mbu hu na edobere ntala mmekorita gi na nchekwa kachasi elu.

Ma o buru na enwetara ihe iyi egwu eletroniki:

- Ehichapula ozi ahụ. Nyocha gbasara ndi mmadu nwere ike ikpughe nkowa ndi di mkpa.
- Hapu ozi na-emeghe na komputa.
- Gwa ndi mmanye iwu ozugbo.
- Biputa, see foto ma o bu detuo ozi, ahiri isiokwu, ubochi na oge.
- Chekwaa ihe akaebe eletroniki niile.

MWAKPO
CYBER

MWAKPO CYBER nwere ike imebi ngwaoru eletroniki gi wee kpughee ozi nkeonwe gi.

Jiri passphrases siri ike ma ejikwala otu passphrase maka otutu weebusaiti. Tooo ngwa mgbochi nje na mgbochi malware ka imelite ya ozugbo. Tiney mmelite sistemụ na ngwanro ozugbo ha di. Tiney nyocha nke ihe abuo. N dabere data mgbe niile.

Ma o buru na i na-enyo enyo na i bubu mwakpo cyber:

- Ehichapula ma o bu gbanwee sistemụ komputa gi.
- Kpoturu ulo oru ego gi ozugbo iji chebe akauntụ gi na izu ohi njirimara.
- Gbanwee passphras wee nyochaa akauntụ maka oru enyo.

Ọnye ka m ga-akpoturu Ọ buru na enwere m egwu egwu ma o bu mmaja: ndi uwe ojii mpaghara ma o bu FBI?

- Ọ buru na gi ma o bu ndi ozọ nọ n'ihe egwu anu ahụ ozugbo, kpọọ onye uwe ojii mpaghara site na ipi 911.
- Ọ buru na i nweta ihe iyi egwu metutara mpụ goomentị etiti, kpọturu ụlọ orụ FBI mpaghara gi (ndeputa na www.fbi.gov site na ikpo 1-800-CALLFBI (ma o bu 1-800-225-5324) ma o bu site na www.fbi.gov/tips. Ihe atụ gunyere iyi egwu sitere n'aka onye nnochi anya goomentị mba ofesi, mpụ ahaziri ahazi, ma o bu onye orụ goomentị, akukọ gi nwere ike ibu enweghi aha.
- Ọ bughị ihe niile mere na-ezute oke nyocha nke FBI. Ọ buru na ihe mere gi mere na-emezughị oke mpụ goomentị etiti, i nwere ike ikoro ya na ngalaba ndi uwe ojii mpaghara gi. Ikike ime obodo na steeti nwere onu uzọ di iche iche maka nyocha mpụ ndi a na-enyo enyo.

Kedu ihe m ga-atu anya ma o buru na ndi FBI gbara m ajuju onu?

- Onye oru FBI nwere ike izute gi n'ulo oru FBI ma o bu n'ebe ozọ.
- Onye oru FBI ga-ario gi ka inye ozi di ka o kwere mee gbasara onye mere ihe na nkowa nke iyi egwu i nwetara.
- Ndi FBI ga-ario maka ozi kontakti gi ka o soro gi soro gi ma o buru na achoro gi.
- Ndi FBI ga-anwa ichekwa njirimara na nzuzo gi.
- Ọ buru na o dabara nke oma, onye okachamara n'ihe metutara FBI nwere ike ino n'oge a na-agba ajuju onu iji nye ozi na nkwado, ma o bu ha nwere ike ikpoturu gi mgbe agbachara ajuju gi site na ekwentị ma o bu mail.

Gini bu onu uzọ maka FBI inyoche mkpesa na/ma o bu ibido nyocha?

- Ndi FBI nwere ike nyocha ihe egwu megidere iwu goomentị etiti na-egosi mmeru ahụ ma o bu ihe egwu nye onye nnata ya. kike Goomentị US igba ndi mmadu n'otu n'otu maka ebubo ndi metutara iyi egwu dabere n'otutu ihe, di ka: ogo nke akaebe, ikike imata ndi mere ihe ahụ, njirimara nke izu nzuzo, na/ma o bu ike ijide ndi mejoro.

Kedu ihe m ga-atu anya ma o buru na FBI amalite nyocha?

- Ọ buru na ndi FBI kwenyere na mpụ goomentị nwere ike ime, otu ma o bu kari ndi oru puruiche FBI ga-eme nyocha. Dika akuku nke nyocha ahụ, ndi oru puru iche gaachikota ihe akaebe, nke nwere ike igunye ajuju onu gi na ndi ozọ metutara.
- Enwere ike igwa gi ka i kowa ahumahu gi n'ihu ndi juri goomentị etiti.
- A ga-eme nyocha nke oma. Nchoputa a nwere ike were ogologo oge iji mecha, a gaghi emelite gi na mmemme ikpe kwa ubochi. A ga-eme mgbalị o bula igwa gi maka nnukwu ihe omume na nyocha, di ka njide ma o bu ebubo ebubo. Ndi FBI na-agba mbọ inye gi udi ozi ahụ tupu eweputa ya na oha, mgbe enwere ike. Agbanyeghi, ndi FBI ga-akpachara anya mgbe niile ka ha ghara ikpughe ozi nwere mmetuta nwere ike imeru mkpari ahụ ma o bu nwekwuo ihe egwu di n'ahụ ndi mmanye iwu.
- Okachamara ndi FBI metutara ga-adi iji nye ndi o metutara amata nkwado, ozi na ntughari maka akurungwa mpaghara o bula enwere ike ichoro.

Ọbulagodi na ikpo nkowa gbasara etu e siri yie egwu ma o bu ujo anaghi ebute nyocha, o ga-abu na o ga-enyere ndi ozọ ihe metutara aka site n'inyere ndi FBI aka soro egwu egwu wee choputa usoro.

OZI KPOTURU OZI QFIS FBI NKE OBODO NA STREETI DEPUTARA DI NA YA. WWW.FBI.GOV MA O BURU NA I NO N'IHE IZE NDU DI NSO, KPOO 911.